№ 27
თებერვლის 2, კვირა 1903 წ.
1877

ივერია

№ 27
თებერვლის 2, კვირა 1903 წ.
1903

ყოველ დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

პირველ თებერვლიდან წლის ბოლომდე
გაზ. „ივერია“
ჰღირს 9 მანეთი და 50 კაპ.

უგანათლებულესი თავადი ნიკოლოოზ ნიკოლოოზის-ძე მინგრელსკი აუწყებს ნათესავთა და პატივის-მცემელთ რომ ქ. პეტერბურგში 24 იანვარს გარდაცვალებულის ძვირფასის თვისის მამის

უგანათლებულესის თავადის
ნიკოლოოზ დავითის ძის მინგრელსკის

გვამი გადასვენებულ იქმნება ახალ-სენაკის სადგურზედ ორშაბათს, 3 თებერვალს, დილით, ხოლო იქიდან მეორე დღეს—მარტვილს, სადაც დაკრძალულ იქმნება სამეგრელოს მფლობელთა საგვარეულო სამარხში. დასაფლავება დანიშნულია ოთხშაბათს, 5 თებერვალს. სამგლოვიარო მატარებელი თითო საათს გაჩერდება შემდეგს სადგურებზედ: ტფილისს, გორს, რიონს, სამტრედიას. რიონის სადგურზედ მატარებელი მივა ნაშუადღევის 3 საათსა და 34 წუთზედ პეტერბურგის დროს მიხედვით. (4—6—4)

დ ა გ ვ ი ა ნ ე ბ ი ს ა გ ა მ ო
სამგლოვიარო მატარებელი
სამეგრელოს უგანათლ. თავ. ნიკოლოოზ დავითის ძის

გვამით მოვა ტფილისში 2 თებერვალს, კვირას, საღამოს 7 ს. 18 წ. (ტფილისის საათით) და ერთს საათს გაჩერდება. მატარებლის მოსვლის უმალ, სადგურზედ, განსვენებულის სულის მოსახსენებლად გადახდილ იქნება პანაშვიდი.

კვირას, 2 თებერვალს, საღამოს 7 საათზედ, ტფილისის რკინის გზის სადგურზედ გაატარებენ პეტერბურგში გარდაცვლილის უგანათლებულესის თავადის

ნიკოლოოზ დავითის ძის მინგრელსკის,

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების საპატიო წევრის გვამს.

საზოგადოების თავმჯდომარე აუწყებს ამას ბ.ბ. საზოგადოების წევრებს და უმორჩილესად სთხოვს, მობრძანდნენ კვირას, საღამოს $6^1/_2$ საათზედ, ტფილისის სადგურზედ, სადაც გადახდილი იქნება პანაშვიდი.

კავკასიის ნატურალური კონიაკი
დ. ზ. სარაჯიშვილისა
ტფილისში

საწყობნი: ს.-პეტერბურგს, მოსკოვს და ვარშავას. უმთავრესი კანტორა ტფილისში, ოლგის ქუჩა, საკუთარი სახლი. (50—6—4)

ყარაბეგის მანუფაქტურის
საწყობში

ახლად მიეუღია მეტეხზე გადასარევი მატრეიები, ფარდები, ხალიჩები, იატაკზე გასაშლელები, კიბეზე გასაფენები (Дорожки), ფარდების ასაწევები, ფოჩები და საპალუები, ხალიჩნური ტყავები, ლინოლეუმი.
დიდორ—ლიბიბი.

სამკერვალო
ქალთა ტანისამოსისა.

ვღებულობთ ქალთა ტანისამოსის შესაკერად
უეძლასათვის ხელ-მისაწვდენ ფასად.

ვიყვანთ შეგირდებს და ვაძლევთ გაკვეთილებს კრო-ჯერკისას და სხვა-და-სხვა ხელთ-საქმისას.

აქვე მიიღება შესაკერად
კაბა-ანაფორა
და სხვა სასულიერო სამოსელი.

ტფილისი, წმ. გიორგის (ქამუფილის) ქუჩა, სახლი არეშევისი, № 12, ალექსანდრეს ბაღის მახლობლად.

კრო-ჯერკის და ხელთ-საქმის სახელოსნოს გამგე ანა მირზოიანისა.

№ 34. ტელეფონი № 617.
ქართული თეატრი
კვირას, 2 თებერვალს 1903 წ.
დილის იაფ-ფასიანი წარმოდგენა
ქართულ დრამატიულ საზოგადოების დასის
მიერ წარმოდგენილი იქნება
დიდის თხოვნით [illegible]
დაკლებულის ფასებით
[illegible]

I
მტერ-მოყვარე ძმები
კომედია 4 მოქმ. ერკმან შატრიანისა, თარგ. ცაგარელისა.

II
ორი მტირალი
ვოდევილი 1 მოქ. გადმოკეთ. დ. ერისთავის მიერ.

მონაწილეობას მიიღებენ ქ-ნნი: ნ. გაბუნია-ცაგარელისა, ოლ. ლეჟავა, რიონელი, გულბატსიისა.

ბ-ნნი: [illegible], ვ. გამყრელიძე, [illegible], ვ. გუნია, ი. იმედაშვილი, ს. [illegible], ქ. [illegible] და სხვ.

დასაწყისი დილის 12 საათზედ.

მზადდება წარმოსადგენად ვ. გუნიას საბენეფისოდ („დარღვეული კერა“ და „სიძე სიმამრი“). „მიკუნჭული ბედნიერება“, „სტუმარი“.

რეჟისორი ვალ. გუნია.

თეატრის გამგეობა უმორჩილესად სთხოვს მაყურებლებს, პიესის მოქმედების დროს ტაშს ნუ დაუკრავენ და ნუ გამოიწვევენ ხოლმე მსახიობთ, რადგან უდროვო-დროს მოქმედების შეწყვეტა პიესას ახდენს და მსახიობთაც აკრძალული აქვთ მოქმედების დასრულებამდე გამოსვლა თავის დასაკრავად.

აბრეშუმის ჭიის თესლი
ხ. ს. ხრისტოდულიდისა.

ფირმა მისი არსებობს დიდის ხნიდგან და ცნობილია, როგორც საუკეთესო: საბერძნეთში, სათათრეთში, სპარსეთში და კავკასიაში. ყიდვა შეიძლება **მხოლოდ 15 თებერვალამდე** ბ-ნ ხ. ს. ხრისტოდულთან: სასტუმრო „კავკაზ“-ში, № 14, საიმპ. კავკ. სასოფ.-სამეურნეო საზ. კანცელარიაში და ფრანციულ კანტორაში, № 127 თამამშოვის ქარვასლაში. (7—26—2)

პირველი სახალხო იაფ-ფასიანი ბიბლიოთეკა და სამკითხველო (ქ. შ. წ.-კ. გამ. საზოგადოებისა), რომელიც მოთავსებული არის კანცელარიის გვერდით, ყოველ დღე ღიაა: დილით 10—2 საათამდე, საღამოს 5—7 საათამდე. ხოლო კვირა-უქმე დღეს დილის 11—1 საათამდე, სადაც შეუძლიანთ მსურველთ ყოველთვის ისარგებლონ რუსულ-ქართულ ჟურნალ-გაზეთებით და ქართული წიგნებით, როგორც იქ წაკითხვით, ისე სახლში წაღებითაც. (4—მ.—4)

ქართველ ქალთა ამხანაგობის
სამკერვალოში
მიიღებენ ყოველგვარ ხელსაქმეს: თეთრეულს ფერადი ძაფით ნაკერებს და **კაბებს** ქალებისას და ბავშვებისას.

ბარონის ქუჩა, № 12.

ე ქ ი მ ი
ვ. ღამბაშიძე
იღებს შინაგან და საბავშვო ავათმყოფებს დილის 10—11 საათამდე და საღამოს 6—7 საათამდე.

ბინა: ბარონის ქუჩა № 22, დიდი ვანქის ქუჩის კუთხესთან. ტელეფონი 642. (წ.)

ტფილისის კერძო სამკურნალო
გედევანიშვილისა

კუკია, ნიკოლოოზის ქუჩა, სახლი საგინაშვილისა, № 21, ავჭალის ქუჩის დასაწყისში.

ტელეფონი № 274.

ავადმყოფებს იღებენ ყოველ დღე.

დ ი ლ ი თ:

ვ. ი. ჟიჟინაძე—კბილის სნეულებანი, 8—10 საათამდე, სამშაბათს ხუთშაბათს და შაბათს.

ნ. ტ. მუღინი—ყელისა, ყურისა და ცხვირის სნეულ. 9—10 ს.

ვ. დ. ღამბაშიძე—შინაგანი: 9—10.

ზ. ზ. მაღალაშვილი—შინაგან. სამშაბათობით ხუთშაბათობით და შაბათობით, 10—11ს.

ქამოევი.—საშ:რდეს (ხირურგიული) ავადმყოფთათვის: სამშაბათობით, ხუთშაბათობით და შაბათობით 10 საათიდან 11—მდის.

ი. პ. ახალშენიშვილი—კბილის სნეულებანი 10—11 საათ.

დ. ა. გედევანიშვილი—შინაგან, ნერვებითა და ელექტროტერაპია 12—1 ს.

ა. ზ. ბარხუდოვი—დედათა სნეულებანი, ორშაბათობით, ოთხშაბათობით და პარასკევობით, 12—1 საათ.

ვ. მ. მანსვეტოვი—შინაგანი, ნერვებისა და ბავშვებისა—სამშაბათობით და პარასკევობით 1—2 ს., კვირაობით 10—11 ს.

ზრ. ვ. ხობოლევსკი—დოსტაქრობა და ორტოპედია: ორშაბათობით, ოთხშაბათობით პარასკეობით და შაბათობით 1—3 საათ.

ზ. მ. ამბარდანოვი—ათაშანგისა, კანისა და საშარდესი, 1—3 ს.

ს ა ღ ა მ ო თ ი:

ა. მუსხელოვი:—თვალის ავადმყოფობა— ორშ. ოთხშ. და შაბათი. $11^1/_2$—$12^1/_2$.

ა. ზ. მაღალაშვილი—შინაგან, ბავშვებისა და ყვავილის აცრა 5—6 სათამდე. (მიკრო-ქიმიური და ბაქტერიოლოგიური გამოკვლ.)

მასაჟი და საექიმო გიმნასტიკა: ორშაბათობით ოთხშაბათობით და პარასკეობით 6—8 ს.

რჩევა-დარიგება 50 კ., ოპერაციები მორიგებით, კტრაოები 3 მან. 5 მანეთამდე. (წ.)

პირველი კერძო სამკურნალო
ექიმის ნავასარდიანისა

(კუკიაში, ვორონცოვის ძეგლის პირდაპირ)

ავადმყოფთ იღებენ ექიმნი ყოველ დღე, კვირა დღეებს გარდა.

დ ი ლ ა ო ბ ი თ:

ბ. ა. ნავასარდიანი. 11—12 ს. სადოსტაქრო, ვენერიული (სიფილისი) და საშარდეს ავადმყოფობანი.

უ. მ. ჩიქოვანი. 9 საათიდგან 10 საათამდე თვალისა, შინაგანისა და ნერვების ავადმყოფისა.

მ. ზ. ავეტისიანცი. 10—11 საათამდე კანისა, ვენერიულ და ხირურგიულ ავადმყოფობისა.

ი. ბაბანასოვი. დილის 11—12 საათ. ქალისა და ბავშვთა ავადმყოფობანი.

ქ. ი. ზძელიშვილი. 12—1 საათ. ყელისა, ყურისა და ცხვირის ავადმყოფობანი.

ზ. ა. თარხანოვი. 1—$1^1/_2$ საათ. შინაგანისა და ბავშვებისა ორშაბათობით, ოთხშაბათობით და პარასკეობით.

ა. პ. კარაპეტიანცი. 1—$1^1/_2$ საათ. შინაგიან და ბავშვების ავადმყოფობისა—სამშაბათობით, ხუთშაბთაობიჟ და შაბათობით.

ს ა ღ ა მ ო ო ბ ი თ:

ნ. ნ. როსტომბეგოვი. 5—6 ს. ხირურგიულისა და კანის ავადმყოფობისა (ელექტროტერაპია)

ნ. ს. ლუბეცკი 6—7 საათამდე, ნერვებისა (ელექტროტერაპია), შინაგანი და ვენერიული.

ქალი ექიმი **ა. ი. შჩერბანინა** 7—$7^1/_2$ საათამდის. ქალისა და საბებიო ავადმყოფობისა.

ზ. ა. თარხანოვი. $7^1/_2$—8 საათ. ბავშვებისა და შინაგანი ავადმყოფობანი.

ბ. ა. ნავასარდიანი. $7^1/_2$—8 ს.

ს. ტ. არზანიტაკი. 11—1 ს. გაუკეთებს სახლში მსურველთ „მასსაჟს“, აუცრის ყვავილს და გუმართავს საექიმო გიმნასტიკას ექიმის დანიშვნით.

რჩევა-დარიგებისა და რეცეპტების დაწერის ფასი ათი შაური, ღარიბთათვის უფასოდ; ფასი კონსილიუმისა და ოპერაციებისათვის—მორიგებით.

დირექტორი სამკურნალოსი დოქტორი მედიცინისა ნ ა ვ ა ს ა რ დ ი ა ნ ი.

Первая частная лѣчебница д-ра Н а в а с а р д і а н а. Тифлисъ, противъ памят. Ворон- (წლ.

ტფილისი, 2 თებერვალი

ამას წინად „კვალმა“ აღნიშნა, რომ „ივერია“ თავად-აზნაურობის დამცველი არისო. ცილის-წამებაა, ნებსითი თუ უნებლიეთი, ეს სხვა საქმეა.

რა არის თავად-აზნაურობა? ის წოდებაა, რომელსაც რაიმე უფლება აქვს არა თუ გლეხის ქონებაზე, არამედ მის პირადობაზედაც. ამ გვარი ურთიერთობა შემუშავდა საშუალ საუკუნოებში. ვხედავთ დღეს ჩვენში მსგავს რამესა? დღეს თავად-აზნაურობას, როგორც წოდებას, გლეხზე მეტი უფლება თითქმის არაფერში არა აქვს. ზოგიერთ რამეში-კი, პირი-აქით, გლეხს მეტი უფლებაცა აქვს. მაგალითად, უფლება სოფლის ყრილობაში მონაწილეობის მიღებისა, სოფლის მსაჯულთა ამორჩევისა და სხ. ეს უფლებანი ბევრად აღემატება ყველა იმ უპირატესობას, რაც-კი თავად-აზნაურობას აქვს მინიჭებული.

შეიძლება სთქვას ვინმემ, რომ თავად აზნაურობას მეტი სიმდიდრე უპყრია ხელთ, ვიდრე გლეხობასაო. ასეც რომ იყოს, მერე სიმდიდრე ჰქმნის თავად-აზნაურობას?! მაშ, ევროპის ბურჟუაზიაც თავად-აზნაურობა ყოფილა?! არა გვგონია ,ასეთი აბსურდი ვინმემ სთქვას.

მაშასადამე, ჩვენში ნამდვილად თავად-აზნაურობა აღარ არის. არის სახელი მხოლოდ, ეგრედ-წოდებული ხარისხი, რომელიც ფაქტიურ შინაარსს, მნიშვნელობას მოკლებულია.

„ივერიამ“ კარგა ხანია, რაც აღნიშნა ეს გარემოება და, მაშ როგორ გამოესარჩლებოდა იმას, რაც აღარ არის, რაც ჟამთავითარებით გამქრალა. ან ვინ იქმნება ახლა ისეთი უგუნური, რომ ფეოდალური ურთიერთობის განახლება, ბატონ-ყმობის დაბრუნება ისურვოს. როდის იყო, დავეკითხები პატივცემულ „კვალის“ რედაქციას, რომ „ივერია“ ამ გვარ რამეებს ქადაგებდა?! არა, ფეოდალობის აჩრდილი, რომელიც „კვალს“ მოსვენებას არ აძლევს, „ივერიას“ არ მოლანდებია. „ივერია“ მხოლოდ იმ აზრისა არის, რომ ვინც ებრძვის თავად-აზნაურობას, როგორც წოდებას, იგი ებრძვის ქარის წისქვილებს, დონკიხოტობს...

აქვს თუ არა ნება „კვალს“ სთქვას, ვითომ „ივერია“ იცავდეს თავად-აზნაურთა ტრადიციულ ცრუ-მორწმუნეობას, უქადაგებდეს ყოფილ თავად-აზნაურობის შთამომავლობას, ვითომ „ხარისხს“ რაიმე მნიშვნელობა ჰქონდეს და „კეთილშობილის“ სისხლი სხვა იყოს, ვიდრე გლეხისა?! ცხადია, რომ არა, რადგან ასეთს უმსგავსს რამეს არა თუ „ივერია“, არც ერთი რეგვენი არ იტყოდა ახლანდელ დროში.

მაშ, საიდან არის „ივერია“ თავად-აზნაურობის დამცველი, — ვკითხავთ ხელ-მეორედ „კვალს“ და ველით პასუხს.

ცხოვრება გამოიცვალა. ახალმა ცხოვრებამ დაბადა ახალი ჯგუფნი საზოგადოებისა. „ივერია“ სცდილობს გამოიცნოს ამ ჯგუფთა ვითარება, გამოარკვიოს პროგრესსიული მნიშვნელობა თვითეულ ჯგუფისა.

ახალი საზოგადოება სულ სხვა-გვარად დანაწილდა. და აი, „ივერიამ“ მიაქცია თავისი ყურადღება, სხვათა-შორის, ერთ ნაწილს საზოგადოებისას, რომელიც თუმცა სხვა-ნაწილებზედ უფრო ღარიბია, მაგრამ სწორედ ამიტომ ყველას აღემატება თავისის პროგრესსიულ მნიშვნელობით; ეს ის ნაწილია, რომელსაც შეგვიძლია ვუწოდოთ თავად-აზნაურთა პროლეტარიატი; ამ პროლეტარიატს ფეოდალობასთან არაფერი აღარა აქვს საერთო. ეს ნაწილ საზოგადოებისა ზრდის ინტელლიგენციას და უდგია, მაშასადამე, სათავეში ჩვენს ცხოვრებას. „ივერიაც“ თანაუგრძნობს ხსენებული ნაწილის ამ მიმარ

თულებს. „ივერია" სცდილობს აღმოჩინოს ნათელი ჩვენს ბნელ ცხოვრებაში, რომ ხელი შეუწყოს მის გაძლიერებას. „ივერია" არ უარ-ჰყოფს რომელიმე დასის კარგ თვისებებს მხოლოდ იმიტომ, რომ ამ დასის წინაპარი თაობა ეკუთვნოდა ოდესმე ფეოდალურ წოდებას. „ივერია" არ ჰსთვლის გლეხობას პროგრესიულ ჯგუფად მხოლოდ იმიტომ, რომ იგი არასოდეს არ ყოფილა თავად-აზნაურობა. დღეს გლეხობა, თავადობა ან აზნაურობა აღარ არის. „ივერია" საზომი მხოლოდ ის საზოგადო მნიშვნელობაა, რომელიც აქვს რომელსამე ჯგუფს.

„ივერია" რომ თავად-აზნაურულ ყრუ-მორწმუნეებთან იყოს გამხედრებული, როგორც „კვალს" სურს დაარწმუნოს მკითხველი, მაშინ გლეხობის კულტურულ ამაღლებისათვის აღარ დაიწყებდა ზრუნვას. „ივერია", როგორც ამ გაზეთის მკითხველებმა კარგად უწყიან, სულ იმის ცდილობაშია, თუ რა ემეტება, როგორ შემოკლდება ერის უმრავლესობის განათლების საქმეს და ნივთიერ დაწინაურებას. გამორკვევა სასოფლო სკოლებისა და წიგნთსაცავებისა, საერო ბანკებისა და სხვა ამ გვარ დაწესებულებათა მნიშვნელობისა, ყველა ეს რასაც მისწვდება, კარგად უნდა ესმოდეს თვით „კვალს", თუ განგებ არ სურს მოიგულოს ყური.

„ივერია" რომ ქართველთა ვაჭართა და მრეწველთა წოდების აღორძინების მსურველია, ამის წინააღმდეგ არა ერთჯერ ამხილებდა იგივე „კვალი". შემდეგ რაც არ შემთხვევაში „ივერია", ეს სხვა საგანია. „კვალს" რომ ჰკითხოთ, „ივერია" ყველგან შეცდომაშია; მაგრამ ეს კიდევ არაფერს არ ამტკიცებს. და იმის თქმა-კი „ივერია" ქართველ ვაჭართა და მრეწველთა გამღიერების წინააღმდეგია, რასაკვირველია, ცილის-წამებაა.

აქედგან სჩანს, რომ „ივერიას" სურს განათლდეს და აღორძინდეს ერის ყველა ის ნაწილი, რომელსაც რაიმე კულტურული მნიშვნელობა აქვს. მოსარულეა „ივერიისა" არის „პროგრესი" და არა თავად-აზნაურობა.

ტ ფ ი ლ ი ს ი

✦ კავკასიის სამეურნეო კომიტეტს მოუწერია ბუღალტრის ქარხანის, რომ ... სამისო გამგეობას, ამა, სავაჭრო ფილოქსერის წინააღმდეგ გამოყენებულ ელექტრონისა. ამბავია სხვა და ეს ელექტრონის ნაწილი იყოს ჯერ, რომელიც მოსალოდნელია ძველი და ... ფილოქსერის ... ვერ გაიფრინოს, ... ფილოქსერა ... ბაქტერიები განთავისუფლება.

✦ განსვენებულ უფალთაებულის თავადი ნიკ. მინერვლის ცხედარი მოსვენეს აქ ... სადგურს... 3 თებ...

ფ ე ლ ე ტ ო ნ ი

ციურნი ხმანი,
ოჰ, საყვარელნო!
ი. ჭავჭავაძე.

ციურნი ხმანო,
ტკბილ-სევდიანნო
თავს მევლებით
ჰაეროვანნო!
გულში მისხამთ
წმიდა სიყვარულს,
ნუგეშს მაძლევთ
მწუხარეს, მდგმურს,
ზოგჯერ, კაეშანს
ჩემს სულს ჰკიცხავთ,
ციურნი ხმანო!
მოჰფენთ მონატრულს
ამსხვრევთ გრძნობებს
და ცად ლაღად
ესხმით ოცნებას;
ზოგჯერ, ისევ
მთელი სამყარო
დაუღალავად
მიმყავხართ;
ისიც ჩემი
ისმის ძახილი;
ლაღ ზეცაში
ქრება სუნთქვა,
ციურნი ხმანო,
ტკბილ-სევდიანნო
მესიმღერებ ბედნიერს,
ჰაეროვანნო!

ბერვალს, დილით. რიონის სადგურზედ სამგლოვიარო მატარებელი მივა ნაშუადღევის 3 საათსა და 34 წუთზედ პეტერბურგის დროს მიხედვით.

✦ ორშაბ.თს, 3 თებერვალს, ოლქის სასამართლოში დანიშნულია ფრიად საყურადღებო საქმე მარია გოპანენკოსი და პეტრე დესპერენკოსი, რომელთაც გაიტყუეს ქალაქს გარედ მარტინა გოპანენკო, (ქმარი მარიამ გოპანენკოსი) გაძარცვეს და მოჰკლეს.

✦ ქალაქის სკოლათა კომისიამ ყრუ-მუნჯთა მზრუნველ საზოგადოებას დაუნიშნა 300 მან. შემწეობა დროებით; კომისიამვე გარდასწყვიტა: ყრუ-მუნჯთა სკოლასთან, პანსიონის დაარსებისათანავე, იყოლიოს ერთი სტიპენდიატი ქალაქის ხარჯით.

✦ კავკასიაში მიწად-მოქმედებისა და სახელმწიფო ქონებათა მინისტრის რწმუნებულს აღუძრავს შუამდგომლობა მინისტრის წინაშე, რომ მან ნება დართოს კასპიის მხარეში შეიძინოს ბამბის საუკეთესო თესლი და დაურიგოს ქუთაისისა, ტფილისისა და ელისავეტპოლის გუბერნიების მცხოვრებლებს იმ ფასად, როგორც დაუჯდება თვით რწმუნებულს.

✦ დღეს ქართულ თეატრში დრამატიულ საზოგადოების დასის მიერ გამართულ იქნება იაფ-ფასიანი დილის წარმოდგენა; წარმოდგენაში მონაწილეობას მიიღებს მთელი დასი.

✦ დღეს ქართულ თეატრში დაიწყება გასტროლები ცნობილის მსახიობ-ქალისა,—კომმისსარჟევსკაიასი.

✦ ტფილისის გუბერნატორმა დაამტკიცა, ქალაქის გამგეობის მიერ წარდგენილი ბ-ნი დავითიანცი, ქალაქის მეორე ღამის თავშესაფარის ზედამხედველად.

✦ როგორც ამას წინად ვაუწყებდით მკითხველებს, ტფილისის სხვა-და-სხვა ამქართა ხელოსნებმა განიზრახეს დააარსონ არტელები; ბ-ნ გუნიას, რომელსაც მიჰმართეს ხელმძღვანელობა გაეწია ამ საქმეში და შეედგინა წესდება არტელისა, მიუწერია ოდესისა და როსტოვს იქაურ არტელებთან და უთხოვნია საჭირო ცნობანი. გუნიას უკვე მიუღია არტელებისაგან პასუხი და წესდებაც; ბ-ნმა გუნიამ დაჰნიშნა კრება, რომელზედაც უნდა დაესწრნენ ქალაქის ამქართა წარმომადგენლები სხვა-და-სხვა საგნის განსახილველად; ამქართ უკვე ამოურჩევიათ რამდენიმე კაცი და მიუჩენიათ ბ-ნ გუნიასათვის; მათ თანადასწრებით უნდა შემუშავდეს არტელების წეს-რიგი.

✦ არტელების შემდგენთა მოთავეებს უკვე დაუმთავრებიათ ხელის-მოწერის შეკრება და აღმოჩენილა, რომ ყველაზედ მეტი მსურველი ყოფილა სტალიარებისა და მეჩექმეთა შორის.

✦ ქ. განჯაში იქაურ ქართველების მიერ თებერვლის დამლევს გამართული იქნება ქართული საღამო, რომლის შემოსავალიც გადაიდება წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების სასარგებლოდ.

✦ ტფილისში ბავშვების მფარველ საზოგადოებას განუზრახავს ააგოს საკუთარი სახლი, სადაც გამართული იქნება თავშესაფარი ბავშვებისათვის; რადგანაც საზოგადოებას არ მოეპოვება საკმარისი თანხა შენობის ასაგებად, მიტომ წევრთ განუზრახავთ ხელის მოწერა გაჰმართონ; საზოგადოების გამოანგარიშებით, ეს შენობა დაჯდება ათი ათასი მანეთი და დიდი იმედი აქვთ, ამ თანხას მალე შევაგროვებთ ტფილისის მცხოვრებთა შორისაო; საზოგადოებას უკვე აღუნიშნავს, ვერის ხიდთან ქალაქის ადგილი და უფრო მოხერხებული და საჭიროდაც უცვნიათ, ამ ადგილზედ ხსენებულ შენობის აგება. ბავშვთა მზრუნველ საზოგადოებას უკვე მიუმართავს ქალაქის გამგეობისათვის და უთხოვნია ეს ადგილი უფასოდ დაეთმოს საზოგადოებას.

✦ ნავთლუღის მემამულეებმა ამას წინად მიჰმართეს კავკასიაში წყლის არხების გამყვან მმართველობას და სთხოვეს, შემწეობა აღმოეჩინა მათთვის და მტკვრიდგან არხი გამოეყვანათ ბაღების მოსარწყავად; მმართველობამ ეს თხოვნა შეიწყნარა, მხოლოდ იმ პირობით, რომ ამ არხის მიმართულება და საჭირო შენობათა პროექტი წარედგინათ ქალაქის გამგეობისათვის დასამტკიცებლად; ამასთანავე, არხი ზევიდგან დახურული უნდა იყოს მაგარის თაღით; ხარჯი არხის გაყვანისა და შენობათა აგებისა უნდა იკისრონ თვით ნავთლუღის ბაღების პატრონებმა და მუშაობა უნდა სწარმოებდეს ქალაქის ტეხნიკოსთა ზედამხედველობით.

✦ დღეს, ქალაქის ხორცის დუქნების მეთვალყურე კომისია დაათვალიერებს ავლაბარში ახლად გამართულ საქონლის სადგურებს, სათიბეებსა და თვით ავლაბრის ხორცის დუქნის სადგურს.

✦ დღეს პირველ გიმნაზიის სადგურში დანიშნულია კრება ვაჟთა პირველ გიმნაზიაში მოსწავლეთა დამხმარებელ საზოგადოებისა. კრება დაიწყება ნაშუადღევის პირველ საათზედ.

✦ სახალხო წარმოდგენებისა და საკითხავთა კომისიის თავმჯდომარეს, ექიმს ხუდადოვს წარუდგენია ქაღალდი ქალაქის გამგეობაში და უთხოვნია, რომ გააუქმოს ავჭალის ქუჩაზედ სახალხო თეატრის შენობა, სხვაგან მოსძებნოს ადგილი და სამაგიერო შენობა ააგოს იმავე საჭიროებისათვის.

✦ ორშაბათს დანიშნულია ქალაქის საბჭოს ხმოსანთა კრება.

✦ სამშაბათს დანიშნულია კავკასიის სამეურნეო საზოგადოების წევრთა კრება.

✦ როგორც ვიცით, კავკასიის სამეურნეო საზოგადოების საბჭომ საჭიროდ სცნო ტფილისის საბაღოსნო-სამეურნეო სკოლასთან გაიმართოს საფუტკრე, სადაც მოსწავლეთ შეეძლოთ ფუტკრის მოშენების შესწავლა; ამ კურსების გამგეთ დაინიშნა ბ-ნი სტრიმულო, რომელმაც კვირაში ორჯელ უნდა წაუკითხოს ლექცია შეგირდებს ფუტკრის მოვლა-მოშენების შესახებ.

✦ გუშინ-წინ, თანახმად საერო განათლების მინისტრის განკარგულებისა, პირველ ვაჟების გიმნაზიის მოსწავლეებმა, მასწავლებლებისა და დირექტორის თანადასწრებით, დაათვალიერეს ფაბრიკები და ქარხნები. გიმნაზიის უმცროს კლასების შეგირდები დაესწრნენ დილით ცირკში წარმოდგენასა.

✦ გორიდგან ცხინვალში მიმავალი გზა, რომელზედაც დადის დილიჟანი, ამ ჟამად თურმე ცუდ მდგომარეობაშია. გზები იმდენად უოფილა გაფუჭებული რომ გორიდგან წამსვლელი დილიჟნით ცხინვალში მხოლოდ მესამე დღეს მიდის.

ჭიათურის შავი-ქვის მრეწველთა მე-V კრება ქუთაისში

(საკუთარის კორრესპონდენტისაგან)

29 იანვარი (მეოცე სხდომა).

კრება დაიწყო $11^{1}/_{2}$ საათზე. წაკითხულ იქმნა მეთვრამეტე ოქმი და, მცირეოდენ შესწორების შემდეგ, დამტკიცდა.

თავმჯდომარემ განაცხადა,—რადგან გუშინ ვერა გადავსწყვიტეთ-რა სამთო მეთვალყურეთა კურსების შესახებ, გთხოვთ ეხლა ბრძანოთ,—გნებავთ დარჩეს ეს კურსები ზოგიერთ ცვლილებით, თუ სრულიად გავაუქმოთ?

ბ-ნი მხეიძე. ბ-ნმა კ. მიქელაძემ ბევრი ილაპარაკა გუშინ ამ კურსებისა და იქიდგან გამოსულ მეთვალყურეთა წინააღმდეგ, მხოლოდ ვერ მივხვდით,—ვისა სდებს ბრალსა ბ-ნი მოდებაძე ამ საქმეში,—მრეწველთ, თუ იმ ინჟენრებს, რომელთაც სამთო მეთვალყურეთ მოწმობა მისცეს?

ბ.ნმა მოდებაძემ განმარტა,—სამთო მეთვალყურენი სრულიად მოუმზადებლები არიან, რადგან პრაქტიკულად არა აქვთ შესწავლილი საქმე, და მიტომაა, რომ ყველა უჩივის,—თავის მოვალეობას რიგიანად ვერ ასრულებენო. მათ, სულ უკანასკნელი, სამი წლის პრაქტიკა მაინც უნდა ჰქონოდათ.

ბ-ნი გ. ზდანოვიჩი. ამ კურსების იმ სახითვე დატოვება, როგორც აქამდე იყო, ყოვლად შეუძლებელია. ორი წელიწადია არსებობს და ამ ორის წლის განმავლობაში—1901 წელს—25 გაკვეთილი მიუცია გამგეს, 1902 წ. კი—40 გაკვეთილი. ერთი მიბრძანეთ, რა ცოდნის პატრონი უნდა იქმნეს ის მეთვალყურე, რომელსაც 25 გაკვეთილით დაუმთავრებია თავისი სწავლა, ან ის, რომელსაც 40 გაკვეთილი მოუსმენია?

ბ-ნი ბ. მოსეშვილი. ნეტავ გამაგებინა, რამდენსა ღებულობდა ინჟ. მარკოვსკი თითო გაკვეთილში?

ბ-ნი გ. ზდანოვიჩი. კურსების გამგეობისათვის ბ-ნ მარკოვსკის 1,000 მანეთი ეძლეოდა და ბინის ქირად კიდევ 700 მანეთი. ეხლა თქვენ თითონ გამოიანგარიშეთ.

გამოანგარიშების შემდეგ აღმოჩნდა, რომ პირველ წელიწადს ინჟ. მარკოვსკის თითო გაკვეთილი 70 მანეთამდე ღირებულა, მეორე წელიწადს-კი—45-მდე.

ხმები: ამას გარდა ინჟ. მარკოვსკი თითო მოწაფეს 150 მან. ახდევინებდა..... „კურსის დასრულების მოწმობები-კი მიიღეს, მაგრამ ცოდნა არა გამოუტანიათ-რა ამ კურსებიდგან"...

ბ-ნი ბ. მოსეშვილი. ბატონებო, თქვენის ნება-რთვით, მათ მოწმობებს „ინდულგენციები" უნდა ვუწოდო. (ასტყდა სიცილი და ხანგრძლივი ტაშის კვრა).

ბ-ნი გ. ზდანოვიჩი. რასაკვირველია ყველა ჩვენგანი კარგადა ჰხედავს, რომ ეს კურსები სრულიად არ აკმაყოფილებს თავის დანიშნულებას; ასე დატოვებას, სრულიად გაუქმება სჯობია. მხოლოდ არ შემიძლიან არ აღვნიშნო ინჟ. შოსტაკის—მაშინდელის კავკასიის სამთა-მადნო მმართველობის უფროსის—ჩვენდამი თანაგრძნობა და ადამიანური მოქცევა, რომელიც არა ერთხელ დაგვიმტკიცა საქმით ამ ყოვლად ღირსეულმა კაცმა. სხვათა შორის, როცა ამ ორის წლის წინად მთავრობამ დაავალა მრეწველთ,—უეჭველად მაღაროების ზედამხედველად მცოდნე კაცები—შტეიგერები უნდა გყავდეთ, თორემ ისე მუშაობის ნებას არ მოგცემთო,—შტეიგერების მოწვევა-კი მეტად ძვირად დაუჯდებოდათ მრეწველთ,—ინჟ. შოსტაკმა ნება დაგვრთო ეს კურსები დაგვეარსებინა, რომ როგორმე იოლად წავსულიყავით უშტეიგეროდ. ეს ისეთი შეღავათი იყო მაშინ მრეწველთათვის, რომ მეორე მაგალითიც-კი არა ყოფილა ამგვარი მთელს იმპერიაში.

დიაღ, ინჟ. შოსტაკი ისე კი არ გვექცეოდა, როგორც მოხელე, არამედ სიყვარულითა და თანაგრძნობით, რითაც მან დაიმსახურა ჩვენი უღრმესი მადლობა. ამისათვის საჭიროდ ვრაცხთ ეხლანდელ კრების გამო სამადლობელი დეპეშა გავუგზავნოთ. (ტაში).

შემდეგ ამისა თავმჯდომარემ განაცხადა,—ბ-ნ მოსეშვილის სიტყვები სამთო მეთვალყურეთა მოწმობები „ინდულგენციები" არიანო, სიმართლეს მოკლებულია, რადგან ინჟენერთა კომისია გამოცდის დროს დარწმუნდა, რომ მოწაფეებს საკმარისი თეორეტიული მომზადება ჰქონდათ, მხოლოდ პრაქტიკული მომზადება აკლდათ, და ეს ინჟ. მარკოვსკის ბრალი არაო.

ინჟ. საპიცკიმ დიდად შეაქო ინჟ. მარკოვსკი,—ორჯერა აქვს უმაღლესი სასწავლებელი დამთავრებული, ჯერ უნივერსიტეტი და მერე ინსტიტუტი, იშვიათი პედაგოგია; ის რომ სატახტო ქალაქში ყოფილიყო, დიდ სახელს მოიხვეჭდა, მაგრამ თქვენ აქ ვერ დააფასეთ ეს კაციო; თუ იმან ვერ მოასწრო მეთვალყურეთა რიგიანად მომზადება, ეს მიტომ, რომ ჯერ თავად ბევრი საქმები აქვს და მერმე ავადაც იყოო.

თ-დმა ი. აბაშიძემ შენიშნა,—თუ დრო არა ჰქონდა, არც უნდა ეკისრებია ისეთი საქმე, რომელსაც თავს ვერ გაართმევდა; მოძალე ვინა ჰყავდა? თავად უკეთ არ უნდა სცოდნოდა, ჰქონდა დრო, თუ არა? რაიც შეეხება მის იშვიათს განათლებასა და მაღალს ნიჭს, უკვე გამოიჩინა ყოველივე და, თუ ჩვენ ვერ დაგვიფასებია, ისევ სატახტო ქალაქად მიბრძანდეს, კალთებს არ დავახევთო.

მცირეოდენ კამათის შემდეგ გადასწყდა, რომ კურსები დარჩეს, მხოლოდ რამდენადმე უნდა შეიცვალოს სწავლის საქმეო და ამისათვის გადაეცა განმანათლებელ დაწესებულებათა კომიტეტს.

კრებამ მიიღო აგრეთვე ინჟ. საპიცკის წინადადება—3 „სიომშჩიკის" დაქირავება, რომელთაც დრო-გამოშვებით უნდა შეავსონ ხოლმე მაღაროების რუკები. არჩეულ იქმნა კომისია, რომელმაც უნდა გამონახოს წყარო ამ „სიომშჩიკთა" დასაკმაყოფილებლად, რადგან საბჭოს შემოსავლიდგან შესაძლოდ ვერა სცნეს მათთვის ჯამაგირის მიცემა.

კრება 1 საათზე 10 წამით შესწყდა.

კრების განახლებისათანავე შეუდგნენ მომავალ ხარჯთ-აღრიცხვის განხილვას.

რევოლუცია სასკოლო მეთოდში.

(დოქტორ ლ. კაზის წერილი *)

I

შეერთებ.ულ შტატების საერო განათლების სამინისტრომ ისეთს ღონის-ძიებას მიმართა, რომელიც, უეჭველია, ქვეყანას აალაპარაკებს,—შემოიღო სწავლების სისტემა სრულიად ახალი და ყველა აქამდის ხმარებულ სისტემებზედ უფრო რაციონალური. სამინისტრომ გამოძიება მოახდინა და იმ აზრს დაადგა, რომ წიგნობრული სწავლება მავნებელია ყმაწვილის ტვინისა, ნერვებისა და მთელის სხეულისათვის; პირველ იმიტომ, რომ წიგნობრული სწავლება აიძულებს მოსწავლეს უძრავად იჯდეს, რაიცა აფერხებს მის ფიზიკურს ზრდას, და მერე იმიტომ რომ ასეთს სწავლებას აუცილებლად მოსდევს შეგირდის დაქანცვა, თუ განსაკუთრებულის იარაღით არ იქმნა გამოზომილი ის გონებითის საზრდოს რაოდენობა, რომელიც შეუძლიან თანდათანობით შეითვისოს მოსწავლის ნიჭიერებამ.

მაშასადამე წიგნობრული სწავლება, თუ ფიზიოლოგიურად განვიცდით, ყალბია. არას დროს არ უნდა ვივიწყებდეთ, რომ ყმაწვილს უპირველესად ყოვლისა მოძრაობა უნდა, ამიტომაც საჭიროა დავუბრუნდეთ იმ ძველთა პერიპატეტიკულს მეთოდს, რომლის თქმით ყმაწვილი სიარულში უნდა იზრდებოდეს: crescit eunda. ნულა იქნება წიგნები—მის მაგიერ სეირნობა, ნულა იქნება ჯდომელა გაკვეთილები,—მის მაგიერ დათვალიერება მუზეუმისა, ზოოლოგიურ ბაღებისა, ძეგლებისა ? ქარხნებისა; კათედრიდგან სწავლებამ უფრო ? უფრო უნდა დაუთმოს ადგილი ხილულ საგნების შესწავლას. ამას გარდა, მასწავლებელს ყოველთვის უნდა ჰქონდეს სამეცნიერო იარაღები, რომლის მეოხებით უნდა განსაზღვროს, რაოდენი გონებრივი შთაბეჭდილება შეუძლიან შეითვისოს ყოველ დღე ყმაწვილმა მის წლოვანობისა, ტემპერამენტისა და აგებულობის მიხედვით.

მასწავლებელს უფლება არ უნდა ჰქონდეს სთესოს თავის ნებაზედ სულიერი თესლი, არამედ მრავალის გამოცდითა და დაკვირვებით პირველად უნდა შეიტყოს განსაკუთრებული ბუნება და ხასიათი თვითეულის მოსწავლისა. ამიტომაც სწავლება პროგრამებისა და მეთოდების შეუდრეკელი აღსრულება არ უნდა იყოს, პირ-იქით, სწავლაში აკრძალული უნდა იქმნას, ყველა რასაც-კი ყმაწვილის გონებითის გადაჭარბებულ მუშაობით შეუძლიან რაიმე ვნება მიაყენოს მის ცხოვრების მოქმედებას.

II

ყმაწვილის მეტად ჩქარი ზრდა მის ფიზიკურს ვარჯიშობას უშლის და გადაჭარბებული ვარჯიშობა-კი მის ზრდას აფერხებს. ხოლო ასეთი შედეგი უფრო სამწუხაროა, როცა საქმე ტვინის განვითარებას შეეხება. ის ყმაწვილი, რომელსაც დღეში შვიდ-რვა საათს გონებით ამუშავებენ, ერთობ კარგად ვერ იზრდება. გამოცდილებით დამტკიცებულია, რომ ვინც გონებითს შრომას მიჩვეულია, თავის ნიჭიერებას ისევე ნაყოფიერად ველარ აწარმოებს, თუ გადამეტებული ფიზიკური მოძრაობა შეემთხვა.

პროფესორმა მოსსომ შენიშნა, რომ მონბლანის წვერვალამდე ასვლის გამო დაქანცვისაგან მის მეხსიერებას დააკლდა და შემდეგ ბევრი რამ ველარ მოაგონდა, რაც იქ ენახა. ჰერბერტ სპენსერი ამბობს, რომ ეხლანდელი ინგლისელები ველარ უდრიან თავიანთ წინაპრებსა ტანადობით, წონით, გამძლეობით და ავადმყოფობის ატანით, და ამ დაქვეითებას იმას მიაწერს, რომ უკანასკნელ დრომდე ყმაწვილების სწავლით დაქანცვა საზოგადო მოვლენა იყო ინგლისის ყველა სკოლებშიო. ალფრედ ბინემ და შარლ ჰანრიმ გამოცდით დაამტკიცეს, რომ ყმაწვილის გონებითს დაქანცვას აუცილებლად მოსდევს მის წონის დაკლება. სხვა გამოცდანიც გვიმოწმებენ, რომ ყმაწვილი კანიკულებში უფრო იზრდება, ვინემც სწავლის დროს. პროფესორ მოსსოს გამოკვლევით, როდესაც ყმაწვილის ტვინი გადამეტებულს მუშაობაშია, მუსკულები უთმობენ თავიანთ მასაზრდოებელ ნივთიერების ერთს ნაწილს იმ სისხლს, რომელიც ტვინის განახლებას უნდება. ყველა ექიმმა იცის, რომ კუჭის სისუსტისა და ერთობ სხეულის გაუძლებლობის მიზეზი ხშირად გონების დაქანცვაა ხოლმე. როგორც ძილი ტვინის მოსასვენი და აღმადგინებელია, ისე უძილობა ავნებს, აწუხებს და არყევს ტვინს. გამოცდით დამტკიცებულია, რომ ძაღლი ოცი დღე უსაზრდოოდ სძლებს; უჭმელობის გამო თავის წონის ნახევარს ჰკარგავს და მაინც არა ჰკვდება; უძილოდ კი მეოთხე ან მეხუთე დღეს იქით ველარ სცოცხლობს.

ფიზიკური ვარჯიშობა, ერთს განსაზღვრულ ზომამდე მიღწეული, ამაგრებს მუსკულებს, მაგრამ თუ ამ საზომს გადასცილდა, უფრო აღუნებს. სხეულის მომქმედი ნაწილები მის უმოძრავ ნაწილების დასაკლისად იკვებებიან. ძალიან ცივ ქვეყნებში, როგორც მაგალითად პოლიარის წრის მიდამოს, სადაც სხეულის სითბოს შესანახავად საჭიროა ბევრის ფიზიკურ ენერგიის ხარჯვა, იქ სხეულის ზრდა და გონებითი განვითარებაც დაგვიანებულია.

ეს მოსაზრებანი აქამდის უგულვებელ ყოფილნი იყვნენ სწავლების პროგრამების შედგენის დროს. ავიწყდებოდათ, რომ ყმაწვილი

*) იხ. La Revue, № 24, 1902.

ო-ღმა 3. წულუკიძემ განაცხადა,—რადგან [illegible] ხარჯთ-აღრიცხვის შესახებ და ზოგიერთ მუხლი სრულიად შეცვლილია,—[illegible] უმჯობესია ასე შეიცვალოს, რადგან უფრო ნაკლებ [illegible] გამოიწვევსო.

I) თავმჯდომარის ხარჯები—უცვლელად დარჩა და კრებამაც მიიღო იგი.

II) კრების მიერ გამოწვეული ხარჯები.

1) მდივანისა და სტენოგრაფისთვის გადადებული იყო 600 მ. მაგრამ, რადგან სტენოგრაფი აღარ მოიწვია, მარტო მდივანს 500 მ. გადაუწყვიტეს, თუმცა ზოგნი იმ აზრისა იყვნენ, რომ მდივანს მაგის ნახევარიც ეყოფაო; [illegible] მხოლოდ 400 მანეთი [illegible] —მართალია, ერთი მდივანი [illegible]

[illegible]

6) შემთხვევითი ხარჯები—200 მ.—კიდევ მოუმატეს 100—300-მდე გადიდდა.

III) 2) თავმჯდომარის მოადგილე 2000 მ. [illegible] 1000 [illegible]

3) [illegible] 30 მან., [illegible] 3,000 მან. [illegible]

5) მდივანს—1,500 მ. მაგივრად 1,200 მ. დაუნიშნეს.

10) სრულიად [illegible] 720 მ. [illegible]

ასე რომ, მე III მუხლი ხარჯთ-აღრიცხვისა 3,000 მანეთით შეამცირეს.

IV. 1) სამკის [illegible] ქირას 200 მან. დაუკლეს.

2) საკანცელარიო საგანი—100 მ.

3) [illegible] ხარჯი—400 მ.—კიდევ მოუმატეს.

4) [illegible] და სხვა-და-სხვა [illegible]—600 მ.—დაუკლეს.

6) ტელეფონი—1,000 მ.—სრულიად უარ-ყვეს.

8) [illegible]—5,000 მ.—2,000 მ. [illegible]

[illegible]

[illegible] ვეღარას გაარჩევდა. კიდევ მარჯვედ იყვნენ ზოგიერთნი წევრნი კრებისა; რომელთაც შეაჩერეს აბეზარს მოსული ამხანაგები, თორემ მუშტი-კრივი კი არა, უეჭველად სისხლიც დაიღვრებოდა. პარტერს ბანი მისცა ქანდარამაც; ხელის ქნევაზედ და ყვირილზე ეტყობოდა, რომ ვიღასაც უწყრებოდნენ და ემუქრებოდნენ; მხოლოდ შეუძლებელი იყო გარჩევა, თუ ვისკენ იყო მიმართული ეს მუქარა და წყრომა.

როგორც იქნა, საზოგადოება დაწყნარდა.

ხანგრძლივი კამათი გამოიწვია აგრეთვე § 9-მა (მოულოდნელი ხარჯები)— რომლისთვისაც 5,000 მანეთი იყო გადადებული; ეს § დასასრულ მაინც უცვლელად დარჩა. მე-IV მუხლი 4,650 მანეთით შეამცირეს.

V) 1) სტატისტიურ ბიუროს გამგეს—1,800 მ. მაგივრად—1,500 მ. 2) ორი თანაშემწის მაგივრად, მხოლოდ ერთი დასტოვეს 1,200 მ. 3) მოულოდნელი ხარჯი 300 მ.—სრულიად უარ-ჰყვეს. ასე რომ 5,300 მ. მაგივრად 3,700 მ. გადასდეს.

VII. საბჭოს გამოცემანი—1,000 მ. (იყო 2,000 მ.).

VIII. 2) ქიათურაში აგენტის ადგილი სრულიად უარჰყვეს (1,200 მ.) 3) მოსამსახურეს, 180 მ. მაგივრად, 240 მ. დაუნიშნეს ეს მუხლი 1,140 მანეთით შეამცირეს.

IX. 1) ინჟინერს 4,000 მან. მაგივრად 2,000 მ. (მხოლოდ მუდამ ქიათურაში არ იცხოვრებს).

4) ათის-თავი (დესიატნიკი) სრულიად უარ ჰყვეს (720 მ.).

5) მუშათა არტელი (10 კაცი)—უარ ჰყვეს (2,500 მან.).

6) ტეხნიურ დაწესებათა ზედამხედველთ ბინის ფასად 600 მან. (1,000-ს მაგივრად).

7) ცხენის შესანახად 180 მან. (200 მაგივრად).

8) საკანცელარიო, და სამხატვრო მოწყობილებანი და ფოსტა-დეპეშათა ხარჯი—500 მან. (1,900 მაგივრად). სულ 6,500 მ. (11,920 მ. მაგივრად).

კრება 4 საათზე დამთავრდა.

„ნიჟუა, სინი და ოლღუაი“.

(ქისტების ახალი წელიწადი, წყალკურთხევა და აღება).

თავიანთებური დღესასწაულები ქისტებს წელიწადში ორი აქვთ: „ნიჟუა“, რომელსაც ახალ წელიწადად ასახელებენ, „სინი“—წყალკურთხევად და ერთი კიდევ „ოოლღუაი“ იციან, რომელიც აღებას წააგავს. ამ დღესასწაულებს ქისტებიც ნაირ-ნაირის ცერემონიებით გაატარებენ ხოლმე. „ნიჟუა“ იციან ყოველ წლის გიორგობისთვის დამლევს, შაბათს დღეს. ამ დღესასწაულისთვის გადაწყვეტილი რიცხვი თვისა არა აქვთ ამოჩემებული, მხოლოდ დღე-კი შაბათი უნდა იქმნეს, როგორც „ნიჟუასთვის“, აგრეთვე „სინიასთვისაც“. „ნიჟუას“ წინა დღითვე დიასახლისი სცდილობს სახლის რაიმე ავეჯი მეზობლისას არ დარჩეს; პური უნდა ჰქონდეს გამომცხვარი და სხვაფრივ ტანისამოსით და ჩაცმა-დახურვით-კი დიდი და ბევრი მზადება არაფერი იციან, როგორც მაგალითად, სააღდგომოდ. წინა დღითვე სახლის კაცსაც სასმელი აქვს დამზადებული, ან ღვინო, ან არაყი და ამასთანავე უეჭველად საკლავიც (ცხვარი). ამ საკლავს დაჰკლავს დღესასწაულის წინა ღამესვე; მოჰხარშავს ხინკალს, რომლიდამაც შეინახავს რამდენსამე დილით მეზობელ ნათესავთან მეკვლესთვის გასატანებლად. იმ ღამეს მარტო ოჯახობა ვახშმობს საკუთრივ, არაფერი არც მილოცვა და არც პატიჟობა იციან. დილით ადგებიან თუ არა, მაშინვე ერთს უნცროსს ჩაუწყობენ ჯამში იმ ღამეს დამზადებულს ხინკლებს და გაჰგზავნიან მეზობელს ნათესავთან მეკვლედ დასაპატიჟებლად, ხოლო თვითონ ისევ ხინკლის მზადებას შეუდგებიან. მოიპატიჟეს ჩაგონებული აქვს—რომ მივა სახლში, არამცა და არამც არ დაუძახოს, უნდა — თუ სახლის კარი დაკეტილია და პირდაპირ ვერ შევიდა —დაუკაკუნოს. ცოტა ხანს უკან დაპატიჟებული მეკვლეც მოვა; შემოვა სახლში და ილოცება ქვეყნისას: „მრავალს დაესწარით კეთილად და ბედნიერად, კაი ყოფა და ცხოვრება ნუ მოგიშალოთ, ბედი და იღბალი ნუ გაგითაოთ“. მეკვლე სცდილობს, რაც-კი შეიძლება, მჭევრ-მეტყველება გამოიჩინოს ამაში და მეტი დაილოცოს, ხოლო საერთოდ გაზეპირებული ამ დროის სათქმელი არა აქვთ-რა, როგორც ქართველ გლეხ-კაცობაში. დასმენ მეკვლეს და წინ დაუდგამენ მომზადებულს ხონჩას, რომელზედაც აწყვია: პური, ყველი, ხორცი, თაფლი და ერბო ერთმანეთში არეული, ხილი და ცხელ-ცხელი ხინკალი; გვერდს მოუჯდება მასპინძელიც და გაიმართება სმა-ჭამა. ესევე ხდება სხვა ყოველ ოჯახებში დილით, მეკვლეს გასტუმრებამდე, ხოლო მის გასტუმრების შემდეგ დაიწყება ვისაც ვინ უნდა მიპატიჟება, მისვლა-მოსვლა და ქეიფი, მანამ სახლში ერთი სტაქანი მაინც სასმლიხა ეგულება ვისმე.

ხუთი კვირის შემდგომ ამ დღესასწაულისა, იციან „ოოლღუაი“; ეს, როგორც ზევითაცა ვსთქვი, დღესასწაულს არ შეადგენს ამათსას; როგორც ქართველ გლეხ-კაცობამ იცის საკლავის დაქოსმანება სააღებოდ, მომეტებულ ნაწილად ღორისა, ისე ამათაც ამ დროსთვის ჰყავთ შენახული, ნაჭმევი, ან ხარი, ან ძროხა, ან ცხვარი. პირ-აქეთ ისე არ მისდევენ ამას, როგორც პირ-იქით; იქ, ოჯახს რომ უღელი ხარის მეტიც არა ჰყავდეს, იქიდამ ერთ-ერთს დაჰკლავს, რომელიც კარგია, თუ მოპარვა მაინც ვერსაით მოახერხა. „ოოლღუაის“ დღეს დაუძახებს ერთს სოფლის ამოჩემებულს კაცს, მეზობელს, იმას დაამწყალობინებს ქოსმანს და დაჰკლავს; მსხვილს ძვალ-ხორცს გაჰკიდებს მაღლა სახლში და დანარჩენს ძვალ-რბილს ჩაამარილებს ქვაბებში, რომ ნელ-ნელა გამოიზოგოს.

„ოოლღუაის“ შემდგომ ორის კვირისა იციან „სინი“, ესაც შაბათ დღეს. დღესასწაულისთვის დაიმზადებენ ჯერ რასაკვირველია სასმელს; საკლავი-კი არიციან, თუ ვინმე ახალი მიცვალებულის პატრონი არ არი. ერთი დღით წინ ჩაჰყიან ერთ დიდ ქვაბში ბაკლას, სიმინდს, ლობიოს და ხორბალს ერთმანეთში არეულს და ჰხარშავენ შაბათის დილამდე. (ამას ქართველებში მგონია ცხრა წვენას ეძახიან). ან წინა საღამოთი და ან შაბათ დილით ადრე წავა კოკით წყალზედ ოჯახიდან თითო დედაკაცი, ან კაცი; ამოავსებს კოკას, გამოიტანს წყლის ნაპირას ასე ორი საჟენის სიშორეზედ დასდგამს, კოკის გარშემო შემოჰხაზავს დედა-მიწას დანის წვერით, ახსენებს თითო-თითოდ თავის მიცვალებულებს ძველს და ახალს, ვინც-კი ახსოვს და ან მოიგონებს, ეს მავანსა და მავანს მიუვიდესო და დაღვრის იქვე ადგილობრივ; ასე გაიმეორებს, რამდენისთვისაც საკუთრივ ემეტება. მერე წამოვა სახლში; გადმოიღებს ქვაბით მოხარშულს ბაკლას, ქვაბს გარს შემოუტარებს რკინეულს რასმე სამჯერ, მოიხსენიებს იმავე მიცვალებულებს, მერე ზემოდამ გაშლილის ხელით სამჯერ ჯვარს დასახავს და შემდგომ შეექცევიან. ბაკლისა ერთმანეთისაც გაგზავნა იციან. ვინც ახალის მიცვალებულის პატრონია უსათუოდ საკლავსაც დაჰკლავს და მეზობელს დაჰპატიჟებს, თუ არა და მარტო ბაკლაზედ და არაყზედ ეპატიჟებიან ერთმანეთს. ეს დღესასწაულები და ეს ჩვეულებანი აქვთ როგორც მონათლულებს, ისევე მოუნათლავებს, მაჰმადიანებსაც. „სინიის“ წინა ღამეს იციან წავლენ ახალგაზრდი ქალები 3—5, შიშის გულისათვის გაიყოლებენ ერთს ბიჭს, ხოლოთ მახვილი რამე, ან დანა, ან ხანჯალი, ზედ არავის არ უნდა ჰქონდას. ავლენ ერთ მაღალს ხეზედ და ან ისეთს მაღალს რაიმე შენობაზედ, საიდამაც შეიძლება, რომ მთელი სოფელი კარგად ჩანდეს. აქედამ ათვალიერებენ გარშემო სახლებს და სხვა-და-სხვა ნიშნებით მსჯელობენ ამა თუ იმ სახლსა და ოჯახზედ მომავალს ავსა თუ კარგს. მაგალითად: თუ რომელიმე სახლიდამ თითქო ან შეშის ჭრის ხმა მოდის, ან ტირილისა, ან კარების მოხურვ-მოჯახება და ან სხვა ამისთან რამე ხმაურობა, უსათუოდ იმ ოჯახში წლამდე მოკვდება ვინმე; ხოლო თუ გაიგონეს რომელიმე სახლიდამ თითქო სიცილ-ხარხარი, ან სიმღერა და ან სხვა რამე ნაირი მხიარულება, ან კიდე თუ საკომლედამ ცეცხლის წინწკალი ამოვარდა, იქ უეჭველად წლამდე ქორწილი გადიხდება, ან გათხოვდება ქალი.

ქისტი-ჩობანი.

ჩვენებური ამბები

ხევსურეთი. ჩვენ ჟურნალ-გაზეთებში უკვე ლაზედ ნაკლებ ხევსურეთზედ იწერება და ეს, მგონი, ასეთ უნდა იყოს: მთელი ხევსურეთი რომ დაიაროთ სანთლით, ერთს, ბევრად თუ ცოტად, განათლებულს კაცს ვერ შეხვდებით, რომელსაც შეეძლოს თავის მხარის ჭირ-ბოროტი ქვეყანას ამცნოს. რომელიმე გამვლელ-გამომვლელი მგზავრი თუ ახსენებს ხევსურეთს, ისიც გაკვრით. გეოგრაფიული მდებარეობა ხევსურეთისა და მისი მკაცრი ბუნება ამსგავსებენ თავის მცხოვრებლებს ველურებს.

ხევსურეთი შეკუნჭულია უზარ-მაზარ, თითქმის მუდამ თოვლიან მთებს და კლდეებს შუა; იგი სრულიად გაუვალია კაცისთვის ზამთარში, რადგანაც მოდის ძლიერ დიდი თოვლი, მთებიდგან ჩამოდის გზებზედ ზვავები და ამნაირად რამდენიმე კვირა სოფლიდგან სოფლამდე გზა შეკრულია, არამც თუ ცხენოსნისთვის, არამედ ქვეითისთვისაც; ხან-და-ხან ისეთი თოვლი მოვა ხოლმე, რომ სასწავლებელში ბავშვები ვეღარ ჩამოდიან 30—60 საჟენის მანძილზედ; ამას ვინა ჩივის, ხან-და-ხან ისეთი დიდი თოვლი მოდის, რომ მეზობელი მეზობელთან ვერ მივა, რა გინდ საჭირო საქმე ჰქონდეს, რადგანაც თოვლი ბანების ბოლომდეა ასული. დვინობისთვის შუა რიცხვებიდგან, ვიდრე მაისამდე პირიქით ხევსურეთი მოწყვეტილია—პირაქეთ ხევსურეთს, რადგანაც გადასასვლელ მთებზედ დიდი თოვლი მოდის და ამასთანავე ეს მთები სულ ჯანღებშია გახვეულნი, მათზედ გზის გაკვლევა არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება. ამ მთების (არხოტის) ზვავების მსხვერპლი შეიქმნა ახალგაზრდა გაჟკაცი აბიკა ჯაბუშანური (პირიქითელი იყო), რომელსაც დვინობისთვეში უნდოდა პირიქით გადასულიყო. გაზაფხულზედ კიდევ გაგიძლება არაგვი და რაც ხიდებია არაგვზედ, სულ ვეღას დაჰგლეჯს, ხოლო ახლების გაკეთება უფლად შეუძლებელია, სანამ წყალი თავისს კალაპოტში არ ჩადგება. გაზაფხულზედ გიჟი არაგვისგან და უხიდობის გამო უფრო საფრთხილოა მოგზაურობა, ვიდრე ზამთარში.

ხევსურეთში რიგიანად ქერის მეტი არა მოდის-რა; ნეტავი ეს მაინც მოდიოდეს დროზედ: ენკენისთვეში და დვინობისთვეში მკიან, ხოლო მთელი ზამთარი სულ ლეწავენ (ესდა ხევსურეთში გახურებული კალოობაა). ამ პირობებში და ამ ადგას მცხოვრები ხალხი გონებით დაქვეითებული უნდა იყოს. ამ 80—100 წლის წინად ხევსურები თურმე ვერ არჩევდნენ მღვდელს ერის კაცისაგან, აი ამის დასამტკიცებელი საბუთი: წარსული წლის დვინობისთვეში მოვნათლეთ ერთი ძლიერ მოხუცებული ხევსური, ასე 110 წლის იქნებოდა; იმის სიტყვით, მეფე ერეკლეს დროს ბადლად ყოფილა; ჩვენს კითხვაზედ, რომ, რად დარჩი ამდენი ხანი მოუნათლავიო, შემდეგი გვიპასუხა: მე კარგა მორდილი ვიყავი, მოვიდა ჩვენს ერთი ფშაველი, ჩოხა ეცვა, ფშაურ ტალავარი; მამა-ჩემ ჰკითხა მონათვლა ხო არ იცი, ბალღებ ქვე დამინათლეო. იმანაც აიღო და რაღაც წაუგოსო შუბლზედ; იმან სხვა ბევრი ხევსურებიც დანათლა; როც ნამდვილ მღვდელ მაგვივიდა, მაშინ გავიგეთ, რომ ფშაველმ მოგვატყუვლა, სხვები

[illegible]

III.

განათლების სამინისტროსაგან [illegible]

[illegible]

23, ცელქი 71, მოწყენილი და სევდიანი 10. მაშასადამე, კარგად მყოფი ყმაწვილი ის არის, ვინც ბევრს მოძრაობს.

108 დინჯ ყმაწვილში გამოკვლევამ აღმოაჩინა: კარგად მყოფი 44, მარტო მხიარულის ხასიათისა 58, მოფიქრებულის ხასიათისა 45, სწავლის-მოყვარული 27.—და ამას დაასკვნეს, რომ მშვიდი ყმაწვილი ისევე კარგად მყოფი ვერ არის, როგორც ცოცხალი და ცელქი ბავშვი.

დამტკიცდა აგრეთვე უცილოდ, რომ დარი და დაღალულობაც მოქმედობს ყმაწვილის სიმშვიდესა და აღელვებაზედ. ატმოსფერის ელექტრონი, ბარომეტრის ცვლილება, სწავლით დაღალვა და გულის-ყურის მოქანცვა ყმაწვილს ნერვებს უშლის და ეს ნერვიანობა იმას ნიშნავს, რომ ყმაწვილს მძრაობა სწყურიან.

დასასრულ, სამინისტროს გამოკვლევამ აღმოაჩინა მრავალი შემთხვევა სატკბურით დასნეულებისა და ორგანიულის გადაგვარებისა და დასახიჩრებისა, რომელიც წარმოსდგა ფიზიკურის უმოძრაობისაგან სკოლაში სწავლის დროს, ან და საზოგადოდ მეტად დიდიხნის უმოძრაობისაგან. გამოკვლევის თქმით, ას ამერიკელ ყმაწვილში 15-დან 60-დე ბეცდება, სანამ სასწავლებელს სამუდამოდ მოშორდება; მრავალნი სხვანი-კი მეტადრე ქალები, ფილენჯსა, კუჭის ავადმყოფობას და სხვა სნეულებას იძენენ.

IV

დრო, დასძენს სამინისტროს გამოკვლევა, ასეთს სწავლების სისტემაში ცვლილება შემოვიღოთო. უმთავრესი მიზეზი, რომლის გულისათვისაც სკოლის მოწაფეებს მოძრაობას აკლებენ, ის არის, რომ პედაგოგებს ჰგონიათ, ვითომ ყმაწვილი საფუძვლიანად ვერას შეისწავლის, თუ დღეში რამდენიმე საათით სკამს არ მიაკარი, არ დააჩუმე და მთელი სხეული არ შეუხუთე. ეს დიაღამც უკუღმართი შეცდომაა. მაგრამ მასწავლებელიც იძულებულია ასე მოიქცეს: რა უყოს შეგირდს, რომელსაც წიგნი მუდამ ხელთა აქვს, თუ სკამზედ არ დასვას? პედაგოგია დიდი ხანია ივიწყებს, თვალით ნახული უკეთ აღიბეჭდება სულში, ვიდრე ყურით შესმენილი. ჰორასიუსმა სთქვა: „კაცის სულს უფრო ძნელად აღელვებს ყურის მოგზავნილი ხმა, ვინემც თვალისაგან წარმოდგენილი სურათი. მაშასადამე სიამოვნებით ისევ მჭვრეტელი იძენს ცოდნასაო.

ნივთიერი გაკვეთილი ბევრად სჯობს ზეპირად გადმოცემულსა, ან ნაკარნახევსა. წიგნები ცოტა უნდა იყოს, თუ საჭიროა სულაც ნუ იქნება, სამაგიეროდ სწავლება ობიექტიურად უნდა სწარმოებდეს და არა შეგნებინებით. ყველაზე პირველ ყმაწვილის გარეგანი გრძნობანი უნდა ვავარჯიშოთ და შემდეგ მისს გონებას მივმართოთ, მაგრამ სწავლის დაწყებიდგანვე დაკვირვებას უნდა ვაჩვევდეთ; საგნებს მხოლოდ-კი არ უნდა ვუჩვენებდეთ ყმაწვილს, არამედ საგნების ხედვასაც უნდა ვასწავლიდეთ და მათს შედარებასაც, რადგანაც შედარებისაგან წარმოსდგება მსჯელობა, ან მხატვრის რაფაელის თქმით, ცოდნა ხილვაა და შეთხზვა—შედარება.

აი, ნამდვილი რევოლუცია სწავლების სისტემაში. ახლოა ის დრო, როცა შეგირდს არც მძიმე წიგნები და არც შავად მოსილი ოსტატი სულს აღარ შეუხუთავს; როცა გაკვეთილი, ზოგიერთ შემთხვევის გარდა, მასწავლებელთან ერთად გასეირნებად გახდება, და მაშასადამე ფიზიკურ ვარჯიშობადაც და სიამოვნებად, გასართობად, სადაც ყმაწვილი, ცოდნას მოწყურვებული, გაფაციცებით დააცქერდება, რასაც დაანახვენ და ყურებ გაცქვეტილი მოისმენს, როცა ნახულის ახსნას დაუწყებენ: რისთვისა და რისაგანაო.

განათლების სამინისტრო ამას როდი შესჯერდა. იმას უნდა, რომ მასწავლებელმა იმდენად ამუშავოს ყმაწვილის გონება, რამდენსაც აიტანს მისი ნერვების გრძნობიერება, მისის ტვინის გამძლეობა. ამისათვის საჭირო იყო იმ გვარი ზომის მაჩვენებელი იარაღები, რაგვარსაც ხმარობენ ფიზოოლოგიის და ბიოლოგიის ლაბარატორიებში, და ამას იქით ამერიკის სკოლებს მართლაც ექნებათ ისეთი იარაღები, დოქტორ არტურ მაკ-დონალდის გამოგონილი, როგორც ალგომეტრი, პალატოგრაფი, ლაბიოგრაფი, გლოსსოგრაფი, გონიომეტრი, მიოგრაფი, ერგოგრაფი და სხვ.

ალგომეტრი ტკივილის საზომია. ეს იარაღი შესდგება სპილენძის ცილინდრისაგან, ზედ მიკეთებულ მოძრავ ფოლადის მავთულით. ამ მავთულს ერთ წვერზედ გრგვალი აქვს, მეორე წვერი-კი ადის და ჩადის ცილინდრის სიგრძეზედ დანიშნულ გრადუსების საზომზედ, იმის დაგვარად, თუ რაოდენი სიმძიმე დააწვება მავთულის მეორე წვერს; საზომი 4000 გრამმად არის დაყოფილი. ალგომეტრს ყმაწვილს საფეთქელზედ დაადებენ და დააჭერენ, ვიდრე ყმაწვილი ტკივილისგანა დაიძახებდეს და მავთული აღნიშნავს საზომზედ, რამდენ გრადუსამდე შეუძლიან ყმაწვილს გაუძლოს ტკივილს. ამ ალგომეტრის გამოცდით დამტკიცდა, რომ მდიდარი ყმაწვილი უფრო ჩქარა ჰგრძნობს ტკივილს, ვინემც ღარიბი; რომ ქალი კაცზედ უფრო გრძნობიერია; და შეძლებულ ყმაწვილის გრძნობიერება ორ-მესამედზედ აღემატება გაჭირებაში აღზრდილ ყმაწვილის გრძნობიერებას,

გონიომეტრი, ქაკარისა და ბროკას გამოგონილი, პირისახის და თავის ქალის საზომად იხმარება, პალატოგრაფი აღნიშნავს სახის მოძრაობას, ლაბიოგრაფი—ტუჩებისას, გლოსსოგრაფი—ენის თრთოლას; მიოგრაფი მიებმის ყმაწვილს მკლავზედ და აღნიშნავს მის მუსკულის ძალას მოსვენების ან ძილის დროს; ერგოგრაფი აღნიშნავს წერტილს, საიდგანაც იწყება დაღალულობა და მაშასადამე ამ იარალის მეოხებით შეიძლება განაწილდეს გონებითის მუშაობის რაოდენობა.

კაცმა მართალი უნდა სთქვას, რომ ამ რეფორმის მეთაურობა ამერიკას როდი ეკუთვნის; რამდენიმე წელიწადია, რაც ამ რეფორმის ღირსებას აქებდნენ საფრანგეთში და მის ღირსების დასამტკიცებელი პირველი საბუთები გამოიკვლიეს და შეიმუშავეს სორბონის ლაბორატორიებში. ხოლო ამერიკელების სასიქადულო ის არის, რომ ეს საბუთები ცხოვრებაში გამოიყენეს და აღიარეს, რომ ყმაწვილის აღზრდაში ბიოლოგიას, სიმართლით, თავის წილი უნდა ედოსო.

ალ. ს—შვილი.

მეორედ დაინთქნენ, მე ქვე დავრჩე [illegible] და ეხლა არ ვიცი, რა მოვუხერხო [illegible]

[illegible]

რები სკოლას: 1890 წელს ქრისტიანობის აღმადგენელმა საზოგადოებამ დაარსა სკოლას ბარისახოში. შეიკრიბნენ ერთად ხევსურები და ყველამ ერთ-ხმად გადასწყვიტა, რომ სკოლაში არავის არ მიეყვანა ბავშვი; ბოლოს თემის უფროსმა აიღო ლუდით სავსე ჯამი და ხმა მაღლა წარმოსთქო: „ვინც სკოლაში შვილი მიუყვანოსა, იმისას ნურც ცხვარს-ცხვარში გავურევთა, ნურც საქონელს საქონელშია, ნურც ცეცხლს მივცემთა, ასრე დაიცალოს მისი ოჯახი“, ამ სიტყვებთან ერთად დასქცია ლუდით სავსე ჯამი. მასწავლებლად იყო დანიშნული ნიკო რაზიკაშვილი (ბაჩანა), რომლის ხან-გრძლივმა ათი წლის მეცადინეობამ, ბევრად თუ ცოტად, სასურველი ნაყოფი გამოიღო და ხევსურები სკოლას შეაჩვია. დღესაც, თუმცა ბევრმა შეიგნო სკოლის სარგებლობა, მაგრამ ბევრი ისევ ძველებურ გზას ადგა: მოხელეებს როდესაც იმათი შვილები ძალით სკოლაში მოჰყავთ, მშობლები არიგებენ, რომ ის ორი სამი დღის შემდეგ სკოლიდგან დამით გამოიპაროს; შვილიც ემორჩილება დედ-მამის დარიგებას და დილა-დამიან, რომ მასწავლებელმა ვერა მნახოსო, გულა-ნაბად აკიდებული მიიპარება შინისკენ. ფშავხევსურეთში მოვიდა ახალი კეთილ-მორიგე მ. იოანე ხატიშვილი, კაცი ფრიად გონიერი და განვითარებული, რომელსაც ბევრი კეთილი აზრი აქვს სირუდეში მოსაყვანად, როგორც მაგალითებრ, ყველა სამრევლოში სასწავლებლის დაარსება. (ფშავ-ხევსურეთი სულ 11 სამრევლოა).

მასწავლებელი მ. შამანაური.

უცხოეთი

საფრანგეთი. დეპუტატთა პალატაში 22 იანვარს განიხილეს საერო განათლების ბიუჯეტი. სოციალისტთა დეპუტატმა კარნომ მოითხოვა, რომ ზნეობრივი პრინციპების სწავლება სკოლებში სრულიად უნდა განთავისუფლდეს კლერიკალური გავლენისაგანო. კარნოს შემდეგ სიტყვის ნება მოითხოვა მინისტრთა პრეზიდენტმა კომბმა. მან სთქვა: ჩემ მიერ წარმოთქმულ სიტყვამ პალატაში დიდი პითქმა-მოთქმა გამოიწვია და სხვა-და-სხვა ხმები გაავრცელეს ჩემ შესახებ. ისეთი აზრი შეადგინეს ჩემი ნათქვამიდგან, რაზედაც თავის დღეში არ მიფიქრნია (მარჯვნით სიცილი) მაგრამ მაშინვე დავისაჯე ჩემი სიტყვისათვის—თანაგრძნობა და მოწონება გამომიცხადა რიბომო (ხმაურობა მარჯვნით. მოწონება მარცხნივ).

რიბო.—თქვენ დასჯილად იგრძენით თავი იმისათვის კი არა, რომ მე ტაშს გიკრავდი, არამედ იმისათვის, რომ ყველაზე კარგად პიგიხვდი და ყველაზე კარგად გავიგე თქვენი ნათქვამი (სიცილი მარჯვნით და ცენტრში. მღელვარება მარცხნით).

ჟორესი, რომელიც თავმჯდომარეობდა 22 იანვრის კრებას, სცდილობს წესიერება და მყუდროება ჩამოაგდოს პალატაში. კომბი განაგრძობს: როგორც მე, ისე ჩემი თანამოაზრენი, იმედოვნებენ, რომ ახლოა ის დრო, როცა გაიმარჯვებს და გამეფდება ქვეყანაზე თავისუფალი აზროვნება. მე არასოდეს არ მითქვამს, ვითომც საერო სკოლებში ზნეობის ქადაგებას ნაკლები ადგილი ჰქონდეს დათმობილი, პირიქით, ის აზრი გამოვსთქვი, რომ ზნეობრივ პრინციპების სწავლება საერო სკოლებში კარგს ნიადაგზეა დაყენებული მეთქი (ხმაურობა და წინააღმდეგობა მარჯვნით და ცენტრის მხრივ ყვირილი: ყველაფერი ეს მაშინაც კარგად გვესმოდაო).

ნაციონალისტი ბერტელო ამტკიცებდა: კომბმა მაშინ აშკარად აღიარა სარწმუნოებრივი ზნეობა ერთად-ერთი საშუალებაა, რო-

მცხოვრებლები შეიძლება დაამყარონ მთელი განათლების საქმე.

უკანასკნელ სიტყვები კომბის: „შეიძლება უფრო ფრთხილი ვიქნები თავისუფალის აზრების გამოთქმის დროსო (სიცილი და მოწონება); მარცხნივ—ირონიული დაცინვა). როგორც სჩანს, უმრავლესობა ისევ მიემხრო მთავრობას და მხარს უჭერს მინისტრთა პრეზიდენტს.

ნარკვევი

„Русс. Вѣд.“ ყურადღებას აქცევს იმ მოვლენებს, რომ „ხალხის სამსახურის სურვილი“ თანდათან იღვიძებს და მატულობს საზოგადოების სხვა-და-სხვა ჯგუფთა და კერძო ცალკეულ პირთა [illegible]

„ამგვარ მიდრეკილებას—ამბობს „Русс. Вѣд.“—[illegible]

[illegible] ბიერება, რომელიც მზადაა წარსდგეს ცხოვრების წინაშე და მოითხოვოს განხორციელება საზოგადოების მისწრაფებისა და სურვილისა...

რამდენადაც ადვილი იქმნება მწერლობის საშუალებით თავისუფლად აზრის გამოთქმა, იმდენად თავისუფალი დაწესებულებანი ხელ შეუწყობს ხალხის კულტურულად აღყვავებასა და მის წარმატებას.

რუსეთის რეაქციონური გაზეთები დიდ შეცდომად სთვლიან ალექსანდრე მეორის რეფორმებს; წინააღმდეგნი არიან ყოველ გვარ ოვით მართველობისა და თვით მოქმედებასა. „Московскія Вѣдомости“ სცდილობს აღკვეთოს ამიერ ქვეყნიდან თვით მართველობის ნრდილიც-კი და ჰსურს ყოველივე პოლიციას ჩაუგდოს ხელში, რომელიც წესიერების აღმდგენელია...

საჭიროა საზოგადოებრივნი ძალნი მონაწილეობას იღებდნენ ქვეყნის მართვა-გამგეობაში; ამას მოითხოვს თითონ სახელმწიფოს ინტერესები. სახელმწიფოს დანიშნულება ცხოვრების შეჩერება და შეხუთვა-კი არ უნდა იყოს, არამედ უნდა სცდილობდეს, ხელი შეუწყოს მის განვითარებას და წარმატებას; მაშინ შესაძლებელია კეთილ შობილი კაცთ იშრომონ, იმოღვაწეონ, თავი დასდონ ხალხის ჰიგიენიერებისა, სიკეთისა და კანონიერების აღდგენისათვის.

ბიბლიოგრაფია

ჟ. მასპერო. გამბურაბის კანონები მე-XXIII საუკუნისა ქ. წ.

მორგანმა აღმოაჩინა სუზას ბაბილონის მეფის გამბურაბის კანონები, დაწერილი ქრისტეს წინად მე XXIII საუკუნეში. ეს კანონები დაწერილია ქვის დაფებზე, რომელიც ქალდეველთა ქვეყნიდგან წაუღია სუზას ელამის მეფეს. გამბურაბის კანონები 280 მუხლისაგან შესდგება. მასში გამოხატულია დანაშაულობანი იმათი, ვინც მისდევს მკითხაობას, ღვთის გმობას, მსაჯულის მოსყიდვას, კრეხას და მაგგვარს საქციელს, რომლის მიმდევარი სიკვდილით ისჯება. შემდეგ მოყვანილია კანონები შესახებ გაქცეულ მონებისა, ძარცვისა, სახლის გატეხვისა, სახლის გაყიდვისა და დაქირავებისა, სავაჭრო დაწესებულებათა, სესხისა და სხ. ქალს მიპყრობილი აქვს დიდი ყურადღება. მრუშობისათვის ორივე დამნაშავე სიკვდილით ისჯება. ტყვედ წაყვანილ კაცის ცოლს გათხოვების ნება არა აქვს. თუ მეტად ღარიბია, შეუძლიან სხვასთან იცხოვროს, გარნა თუ ქმარი დაუბრუნდა, მისივე ცოლად უნდა გახდეს. უშვილო კაცის ცოლს ნება აქვს მოჰგვაროს თავის ქმარს მხევალი, რომ გვარი არ მოუსპოს. მკურნალთა და მკურნალებს შეეხება 13 მუხლი. თუ მკურნალმა მოარჩინა მძიმე ავადმყოფი, თვალი გადაუწმინდა ბისტისაგან, ჯილდოდ ენიშნება 10 სიკელიუმი. თუ მოარჩინა კეთილშობილი, ეძლევა 5 სიკელიუმი. თუ მოარჩინა მონა, მისმა პატრონმა უნდა გადაუხადოს 2 სიკელიუმი. თუ ბისტის გადაწმენდის დროს დაუბრმავა თვალი, მკურნალს უნდა მოეკვეთოს ხელები.

თუ პირუტყვთა მკურნალმა უწამლა და მოარჩინა ხარი, ან ვირი, მათ პატრონმა უნდა გადოხადოს $^1/_6$ სიკელიუმისა. თუ საქონელი ვერ მოარჩინა, მკურნალმა უნდა გადუხადოს პატრონს $^1/_4$ საქონლის ღირებულობისა. თუ ხუროთ-მოძღვარმა ააგო მკვიდრი სახლი, შენობის თითო ეჯზედ იღებს 2 სიკელიუმს, თუ-კი შენობა კარგად ვერ ააგო, დაინგრა და მოიტანა ქვეშ პატრონი, აშენებელი უნდა მოიკლას. თუ მკვიდრი შენობა ვერ ააგო, სახლი დაინგრა, ხუროთ-მოძღვარმა ხელახლად უნდა ააგოს თავისს საფასით...

—

ეს კანონები დღესაც რომ არსებობდეს, ზოგიერთი ჩვენებური „ინჟინერი“ და „მკურნალი“ უფრო გულიანად ასრულებდა ნაკისრს მოვალეობას...

მ. ჯ.

წერილები რედაქციის მიმართ.

I

ბატონო რედაქტორო,

ამასთანავე გახლებთ ქართ. შორის წერა-კითხ. გამავრცელებელ საზოგადოების გადასაცემად ორ მანეთს და ორ აბაზს, რომელიც შეკრებილია ჭრელი ლაპარაკის გამო.

ანა მერკვილაძისა.

მოხსენებული ორი მ. და 40 კ. რედაქციამ უკვე გადასცა წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების გამგეობას.

რედ.

„ივერიის“ ფოსტა:

ზუგდიდი. სიმონს. თქვენი ლექსი „ჩემი სიზმარი“ არ დაიბეჭდება.

დეპეშა

(„რუსეთის დეპეშათა სააგენტოსაგან“)

31 იანვარი.

პეტერბურგი. 30 იანვარს, სავინას ბენეფისს დაესწრნენ ხელმწიფე იმპერატორი, ხელმწიფე იმპერატრიცა ალექსანდრა თეოდორეს ასული და იმპერატორის გვარეულობა.

ვაშინგტონი. სარწმუნოდ იუწყებიან, მოლაპარაკება ვენესუელის საქმეთა შესახებ კარგად გათავდაო. ხვალ, ან ზეგ ხელს მოაწერენ ოქმს.

ტანჟერი. ფეციდგან მოსულ უკანასკნელ ცნობებით, იქ მშვიდობიანობაა და აღარაფერი ისმის ტახტის მაძიებლის შესახებ.

რომი. ტელეფონების შესახებ კანონ-პროექტის გადასინჯვის დროს ფოსტათა და ტელეფონთა მინისტრმა განაცხადა, ხვალ წარმოვადგენ კანონპროექტს—რომში უმავთულო ტელეგრაფის სადგურის მოწყობის შესახებო.

პორტ-არტური. ტელეგრამა ბერლინიდგან ჩინეთის იმპერატორიცას სიკვდილის შესახებ სიმართლეს მოკლებულია. პეკინიდგან მოვიდა რუსული ოფიციალური ცნობა, ჩინეთის იმპერატრიცას დარბაზობა ჰქონდა სადიპლომატო კორპუსთანაო.

ხარკოვი. სასოფლო სამეურნეო საჭიროებათა საგუბერნიო კომიტეტმა დაასრულა მუშაობა.

ხარკოვი. ბანკის საქმე. დაიწყო გამოძიება. საქმე ირკვევა.

სოფია. სამხედრო სამინისტრომ ცირკულიარით აცნობა მაკედონელ ოფიცერთ, არავითარი მონაწილეობა არ მიიღოთ მაკედონიის საქმეშიო, თორემ დაისჯებითო. ხმები ბოლგარელ ჯარის ორი დივიზიის დამზადების შესახებ სიმართლეს მოკლებულია.

1 თებერვალი.

სოფია. ბულგარიის მთავრობამ მიჰმართა ევროპის კაბინეტებს ნოტით, რომლითაც იგი სჩივის პორტის მიერ გამომწვევ მოქმედებასა და ბულგარიის საზღვარზედ ოსმალეთის ჯარების თავის მოყრას; იგი ამტკიცებს, რომ პაპრიკოვმა ბრძანება გასცა, რომლითაც იგი უქადის მაკედონიის მოძრაობაში მონაწილეობის მიმღებ ოფიცრებს სასტიკად დასჯასო და ჩქარა გამოცხადდება სოფიის, ფილიპპ-პოლისა და კიუსტინდელის ოლქების გარსშემორტყმაო.

ეკატერინბურგი. 28 იანვარს, დილის 7 საათზედ, ზლატოუსტის მახლობლად სტანციების ხრებტსა და უიკ-ურჟუმკას შუა დაიღუპა უფიდან ჩილიაბინში მიმავალი მატარებელი № 6. ბევრი ვაგონები დაიმსხვრა. მოკვდა 2 კაცი, დაიჭრა მძიმედ 30, მსუბუქად 15; ობერ-კონდუქტორი თვით მძიმედ დაჭრილი, დაჭრილებს ეხმარებოდა ვაგონების ნამტვრევებიდგან ამოყვანას; თვითონ საღამოთი მოკვდა. ერთი კონდუქტორი სასიკვდილოდაა დაჭრილი. მეორე მატარებელმა მიიღო დაჭრილნი და ზლატოუსტში მიიყვანა.

სტამოლი. ინგლისის საელჩომ დიდი წინააღმდეგობა გამოაცხადა ოსმალეთის მთავრობის მიერ განზრახულ 15 ბატალიონის იემენში გაგზავნასა და საერთოდ ყველა ნაირ ჯარის გაგზავნაზედ იქ, სანამ იემენში ადენსის იჭითი მიწები არ განისაზღვრებაო.

პეტერბურგის ბირჟა, 31 იანვარს.

ვექსილის კურსი 3 თვით:

ლონდონში 10 გირვ. სტ.	94,05
ბერლინში 100 მარკაში	—
პარიჟში 100 ფრანკში	37,42$^1/_2$
ლონდონში ჩეკები	94,85
ბერლინში „	46,27$^1/_2$
პარიჟში „	37,70
ბირჟის დისკონტი	5—6$^1/_2$%
4% სახელმწიფო რენტა	98$^1/_8$ გაყ.
4% სახ. სესხი 1902 წ.	100$^3/_4$ მყიდ.
4% გირავნ. ფურც. სახელ. საადგ. მამულო ბანკისა	95 მყიდ.
5% 1-ლ შინგ. სესხის მომგებ. ბილ. 1864 წ.	455 წვ. გაყ.
5% მეორე შინაგ. სესხის მომგებ. ბილ. 1866 წ.	365 წვ. გაყ.
5% გირავნ. მომგ. ფურც. სახელმ. საადგ.-მამ. ბანკისა	306$^3/_4$ წვ. გაყ.
5% ობლიგაციები ტფილ. საკრედიტო საზოგ.	—
4$^1/_2$% ობლიგაც. იმავე საზოგადოებისა	—
5% ტფილ. საადგ.-მამ. ბანკის გირავნ. ფურცლ.	90$^3/_4$ წვ. გაყ.
4$^1/_2$% გირავნობ. ფურც. იმავე ბანკისა	—
6% ქუთ. საადგ.-მამ. ბანკის გირ. ფურცლ.	—
5% გირავნ. ფურც. იმავე ბანკისა	91 წვ. გაყ.
პაები ძმ. ნობელის სანავთო მრეწვ.	—
აქციები „ „ „ „	—
„ კასპიის ამხანაგობისა.	—
„ ბაქოს ნავთის საზოგად.	397 წვ. გაყ.
„ ა. ი. მანთაშევისა და ამხ. ნავთის სამრეწვ. საზოგად.	197 წვ. გაყ.

სასამართლოს შესახები ცნობანი.

8 თებერვალს ტფილისის სამოსამართლო პალატაში დანიშნულია განსახილველად:

1) დავა ვ. კალანდარაშვილისა და ვ. კარელიშვილისა.
2) დავა ი. ოთარიძისა და ი. მღებროვისა.
3) თ-დ პ. დადიანისა, ლ. აფაკიძისა და ტოლორდავებისა.
4) დავა ე. კოლუაშვილისა და ლ. კაპანაძისა.
5) დავა ბ. ტოლორდავასი და თ. პ. დადიანისა.

განცხადება

ქუთაისში

ს. მ. ბ. თოფურიას

სამკურნალოში,

რომელიც იმყოფება **მათის უმაღლესობის პრინც ალექსანდრე ოლდენბურგელის** მფარველობის ქვეშე, 60 საწოლია შინაგან, ნერვებისა, საქირურგო, დედათა და თვალით ავადმყოფთათვის, მშობიარეთა განყოფილებით და ქიმიურ-მიკროსკოპიულ გამოკვლევათა კაბინეტით. გადამდების სენითა და სულით ავადმყოფთ სამკურნალო არ ღებულობს.

„GRAND PRIX“ PARIS 1900.

Т-во Высшей парфюмеріи

А. Ралле и К°

Парфюмерія

„Золотая Нива“

მოითხოვეთ ყველგან ნამდვილი

„ოდობრინი“ მ. ვ. ლებედევისა.

ეს წამალი სრულიად აქრობს რამდენსამე დღეში ძველს ბებერას და მეტ-ხორცს ძირიან-ფესვიანად. მხოლოდ ეტიკეტი უნდა ჰქონდეს, მთავრობისაგან დამტკიცებული № 22473.

იყიდება ტფილისში—საიაფთიაქო საქონლის კავკასიის სავაჭრო ამხანაგობასა და მის განყოფილებებში ბაქოსა და ბათუმში.

(33—6.—5)

ტფილისის ქალაქის გამგეობისგან.

ტფილისის ქალაქის გამგეობა ამით აცხადებს, რომ მისის თანადასწრებით 11 თებერვალს ამა წლისას, დილის 12 საათზედ, დანიშნულია ვაჭრობა იჯარით გასაცემად მნაცაკანოვის ხიდზედ ეტლების გავლისათვის ასაღებ შემოსავლისა და აგრეთვე სხვილ-ფეხისა და წვრილ-ფეხის საქონლის ზედ გავლისათვის შემოსავლისაც. ვისაც სურს ვაჭრობაში მონაწილეობა მიიღოს, შეუძლიან პირობანი გასინჯოს გამგეობის მე-4 განყოფილებაში ყოველ საქმის დღეს დილის 9 საათიდან ნაშუადღევის 3 საათამდე.

ვაჭრობაში მონაწილეთ, სულ ერთია, პირადად მიიღებენ მონაწილეობას, თუ დაბეჭდილ განცხადების გამოგზავნით, უნდა წარმოადგინონ გირაოდ 1500 მ.

დაბეჭდილი განცხადებანი მიიღება მხოლოდ 11 თებერვალს შუადღემდე.

(2—6—2)

ერიდეთ! არ მოსტყუვდეთ!

ჰიგიენური

ბორნო-ციმოლის საპონი

პროვიზორის

 გ. ფ. იურგენსისა.

აქრობს ჭორფლს, ნასიცხ—ყვითელ ლაქებს და სპობს ოფლს. ვურჩევთ ყველას, როგორც კეთილ-სუნნელოვანი და მაღალისარისხისა, ეს საპონი იხმარონ.

ოქროს მედალი, ლონდონი 1893 წ.

ფასი თითო ნაჭერისა 50 კ. $^1/_2$ ნაჭერი 30 კაპ.

იყიდება რუსეთის ყველა საუკეთესო საზაფთიაქო მაღაზიებსა და აფთიაქებში.

უმთავრესი საწყობი გ. ფ. იურგენსთან, მოსკოვში. (40—6.—2)

საკოსმეტიკო მასალა

БЕРТА РИСЪ

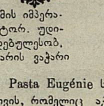

მის იმპერატორ. უდიდებულესობ. კარის ვაჭარი

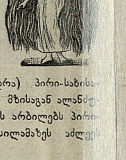

Pasta Eugénie საცხებელი (პუდრა) პირი-სახისათვის, რომელიც აქრობს სწრაფად მზისაგან ალანძულებას, ჭორფლს, სიწითლის ლაქებს არბილებს პირისახის კანს, აგრეთვე სიახლესა და სილამაზეს აძლევს სახეს. ფასი 1 მ. 60 კაპ.

პუდრა-Eugénie თეთრი, ვარდის ფერი და რაშელი. მაგრად ეკვრის კანს და თვალისათვის უჩინარია, აგრეთვე აძლევს პირის-სახის კანს შესანიშნავს სირბილეს, სიფაფუკესა და სინაზეს. ფასი 1 მ. 20 კ. შესაფქვევის ბუმბულის კანით 1 მ. 50 კ.

ფერ-უმარილი-Eugénie (წყალივით არის) და აძლევს ლოყებს და ყურებს სრულიად ბუნებრივს ვარდის ფერს, რომელსაც არ ეშინიან არც დღისა და არც ელექტრონის სინათლისა. ფასი 1 მ. 50 კ.

Elixir-Mélange წყალივით სახმარია თმის საზრდელად და თავში ქერტლის გასაწყობად. ფასი 2 მ.

დაფნის ბალზამი (პუდრაა წყალივით) აძლევს პირი-სახეს, ყელს, ხელებს და სხვ. ნაზს სირბილეს და მარმარილოს მზგავს სისუფთავეს. აქრობს მზისგან ალანძულობას, ჭორფლს და კანის ყოველსავე ძიძიბოებს. ფასი 1 მ. 75 კ.

ქინაქინ-გლიცერინის-მიერი თმის საცხებელი (პომადა) პერუს ბალზამით შეზავებული გასამაგრებლად, გასახშირებლად და გასაზრდელად თმისა. ფასი 2 მან.

საღებავი თმისა (რის-გუტმანი): შავი, მიხაკის ფერი, შატენი და ბლონდი. ამ საღებავით შეღებილი თმა 6 კვირის განმავლობაში შეირჩენს ფერს; შემდეგ არ მიიღებს არც მოწითანო და არც ჯიგრის ფერს. ფასი 3 მან.

უნგარული ესენცია ულვაშებისათვის (რისგუტმან) აძლევს ულვაშებს სასურველს ფორმას, ამაგრებს და ხელს უწყობს მათს სწრაფლს ზრდას. ფლაკონი პატარა სარკით ადვილად შეინახება ჟილეტის ჯიბეში. ფასი 75 კაპ.

ტოკაის ბალზამი (ქიმიკოსის რისგუტმანისა) აქრობს ბებერებსა და მეჭეჭებსა, აქრობს ძირიან ფესვიანად. ფასი ფლაკონისა—80 კ.

უმთავრესი საწყობი ტფილისშია. საафт. საქონ. ვაჭრ. ამხ.-ში და ყოველ სააფთიაქო მაღაზიაში.

ტექსტი ამოღებულია „Прав. Вѣст.“-იდან, № 233 1601 წ. (80—4)

დავით გიორგის ძე ნანუკოვი.

1902 წელს, 9 ღვინობისთვეს, ტფილისის ოკრუჟნოი სუდისაგან მიღებულის მოწმობის ძალით, კვალად კისრულობს **სამოქალაქო და სისხლის სამართლის საქმეების წარმოებას**—ტფილისის გუბერნიის ოლქისა და მომრიგებელ სასამართლოებში. ნახვა შეიძლება ქ. თელავში, საკუთარს სახლში.

(4—476—4)